

RIIGIKOHUS

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE OSAKOND

**2010. a teise poolaasta Tallinna ja Tartu ringkonnakohtute otsuste ülevaade
kriminaalasjades**

Marin Sedman

Karistusõiguse analüütik

Tartu

aprill 2011

Sisukord

Sissejuhatus

Käesoleva analüüsi eesmärk on anda lühiülevaade Tartu ja Tallinna ringkonnakohtutes septembrist kuni detsembrini 2010. aastal tehtud otsustest. Ülevaade hõlmab statistilisi andmeid koos näidetega kohtupraktikast. Töö teises peatükis on keskendunud apellatsioonkaebustele ja toodud välja erinevate menetlusosaliste lõikes põhilised kaebuste taotlused. Ülevaate koostamisel peeti silmas lähteülesannet selgitada välja eelkõige, mille peale esitatakse apellatsioonkaebusi. Samuti on töö kolmandas osas lühidalt toodud ära ringkonnakohtute praktika Riigikohtu otsustele viitamisel.

1. Ülevaade otsustest

1.1. Üldised numbrid

Käesoleva osa eesmärk on välja tuua üldised arvulised näitajad ringkonnakohtute praktikas, keskendutud on menetluslikule poolele.

Tabelist 1 nähtub, et Tartu ringkonnakohus on teinud *ca* kolmandiku võrra vähem otsuseid käsitletaval perioodil. Kui võrrelda teiste menetlusliikide raames tehtud otsuste hulgaga, siis selgub, et Tartu ringkonnakohus tegi käsitletaval perioodil (september 2010–detsember 2010) 101 otsust haldusasjades ja 121 otsust tsiviilasjades. Tallinna ringkonnakohus tegi omakorda haldusasjades 130 otsust ja tsiviilasjades 299 otsust. Seega tehti haldusasjades käsitletaval perioodil kokku 231 ja tsiviilasjades 420 otsust.

Tabel 1¹

Kohus	september	oktoober	november	detsember	KOKKU
Tallinna Ringkonnakohus (edaspidi TLR)	30	28	21	18	97
Tartu Ringkonnakohus (edaspidi TRR)	9	18	16	19	62
KOKKU	39	46	37	37	159

Tabel 2

Kohus	üldmenetlus	lühimenetlus	konfidentsiaalne	KOKKU
TLR	52	44	1 ²	97
TRR	44	18	0	62

Tabelist 2 nähtub, et Tallinna ringkonnakohtu poolt tehtud otsustest *ca* 54% tehti üldmenetluse asjades ja *ca* 46% lühimenetluse asjades. Ühe lahendi andmed on konfidentsiaalsed. Tartu ringkonnakohtus oli seevastu üldmenetluses tehtud otsuste ülekaal märgatavalt suurem - *ca* 71% otsustest tehti üldmenetluse asjades ning lühimenetluses üksnes *ca* 29%. Teistes lihtmenetluse vormides lahendatud asjades ringkonnakohtud otsuseid käsitletaval perioodil ei teinud.

¹ Andmed pärinevad Kohtuinfosüsteemist – <https://kis.kohus.ee/kisweb/DesktopSolution/Default/index.aspx>.

² TLRo asjas nr 1-10-5992 (22.10.2010).

1.2. Ringkonnakohtu resolutsioonid

Tallinna ringkonnakohtu poolt tehtud 97 otsusega jättis ringkonnakohus 60 maakohu otsust muutmata. See tähendab, et ca 62% juhtudel jättis Tallinna ringkonnakohus maakohu otsuse muutmata. Tartu ringkonnakohtu poolt tehtud 62 otsusega jättis ringkonnakohus 36 maakohu otsust muutmata. See tähendab, et ca 58% juhtudel jättis Tartu ringkonnakohus maakohu otsuse muutmata. Kahe kohtu peale kokkuvõtvalt tühistas seega ringkonnakohus maakohu otsuse ca 40% juhtudest. Kahes otsuses Tallinna ringkonnakohus täpsustas maakohu otsust³, Tartu ringkonnakohus vastavalt ühel korral.⁴

Reeglina olid ringkonnakohtute resolutsioonid vormistatud korrektselt, st viidatud oli vastavatele sätetele, näiteks seoses ringkonnakohtu pädevusega (KrMS § 337). Samas oli ka otsuseid, kus ringkonnakohus oli näiteks viidanud valele sättele või jätnud kirjeldamata otsustuse esitatud apellatsioonkaebus(t)e suhtes.

Näiteks **Tartu ringkonnakohtu 26. novembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-09-4010** leidis ringkonnakohus, et „*maakohus on põhjendamatult kitsalt piiritletud käesoleva kindlustuspettuse puhul erilise isikutunnusega isikute ringi, lugedes kindlustusvõtjaks vaid M. K. OÜ-d.*

Liikluskindlustuse seaduse § 5 lg 1 kohaselt on kindlustusvõtja sõiduki omanik. Kaasomandis oleva sõiduki suhtes sõlmitava lepingu kindlustusvõtja on üks kaasomanikest. Kindlustusvõtja esindajana on sõiduki suhtes lepingut volitatud sõlmima sõiduki registreerimistunnistusele kasutajana märgitud isik, volikirja alusel sõidukit kasutama volitatud isik ning samuti lepingu sõlmimiseks kirjalikult volitatud muu isik.

Ülaltoodust teeb ringkonnakohus järelduse, et kindlustusvõtja esindajaks saavad kindlustuslepinguga seotud küsimustes olla kõik sõiduki registreerimistunnistusele kantud isikud. Kriminaalasja materjalidest nähtuvalt oli sõiduki Mercedes Benz S350 [...] vastutav kasutaja M. K. OÜ ning sõiduki kasutajateks A. V. ja T. K.

Ringkonnakohus leiab, et kuivõrd A. V. kasutas nimetatud sõidukit seaduslikul alusel (oli kantud kasutajana registreerimistunnistusele) oli ta õigustatud esindama ka omaniku huve kindlustusjuhtumi ilmnemisel. Taolist asjaolu kinnitab ringkonnakohtu arvates kujukalt kahjuteate esitamine Hansa Varakindlustusele. Nimetatud avalduse on 2. oktoobril 2008 esitanud nimelt A. V. (mitte aga sõiduki omanik või vastutav kasutaja) ning Hansa Varakindlustus on seda ka aktsepteerinud. Ülaltoodud alusel leiab ringkonnakohus, et KarS § 212 erisubjekti tunnused laienevad kõigile Liikluskindlustuse seaduse § 5 lg 1 loetletud isikutele. Kuigi ringkonnakohus, erinevalt maakohust, loeb A. V. kindlustuskelmuse subjektiks, leib ringkonnakohus, et A. V. õigeks mõistmine talle KarS § 212 lg 1 järgi esitatud süüdistuses tuleb jätta muutmata.“

Tartu ringkonnakohtu resolutsioonis on viidatud üksnes KrMS § 337 lg 1 p-le 1, kuid sisuliselt on tegemist olukorraga, kus ringkonnakohus teeb täpsustusi maakohu otsusesse ja ilmselt oleks tulnud ringkonnakohtul viidata ka KrMS § 337 lg 1 p-le 2.

Tartu ringkonnakohtu otsused hakkasid väga silma sellega, et nende resolutsioonides ei olnud tavaliselt ära toodud otsus selle kohta, kas jäetakse esitatud apellatsioonkaebus(ed) rahuldamata, rahuldatakse osaliselt vms (vt nt Tartu **ringkonnakohtu otsus 13. septembrist 2010. aastast asjas nr 1-09-17431**).

1.3. Maakohu otsuste tühistamise alused

³ TLRo asjas nr 1-10-11221 (29.11.2010) ja nr 1-10-6016 (09.11.2010).

⁴ TRRo asjas nr 1-09-4010 (26.11.2010).

Kuivõrd ringkonnakohtud tühistasid maakohtu otsuseid ca 40% juhtudest, siis on järgnevalt toodud ära, mida ringkonnakohtud selles küsimuses tegid.

Tabelis 3 on toodud ära ringkonnakohtu resolutsioonid, kus ringkonnakohus tühistas maakohtu otsuse ja mõistis isiku õigeks, sh ka osaliselt õigeks või tühistas maakohtu õigeksmõistva otsuse ja mõistis süüdi ning kui ringkonnakohus muutis kvalifikatsiooni.

Tabel 3

Kohus	mõistis õigeks	mõistis süüdi	muutis kvalifikatsiooni	KOKKU
TLR	7	5	3	15
TRR	6	4	7	17

Õigeksmõistmise põhjused loomulikult varieerusid, kuid reeglina oli õigeksmõistmise põhjuseks just materiaalõiguse ebaõige kohaldamine maakohtu poolt.

Näiteks Tallinna ringkonnakohtu 25. novembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-2919 leidis ringkonnakohus, et „selleks, et kvalifitseerida süüdistatava tegu KarS § 263 p 2 järgi, see on avaliku korra raske rikkumine vastuhakkamisega avalikku korda kaitsvale isikule, on vajalik, et süüdistatav saaks aru, et rünnatav isik kaitses avalikku korda. Süüdistataval sellise teadmise puudumisel, vaatamata sellele, et kannatanu ise subjektiivselt nii arvab, ei saa isikut süüdistada KarS § 263 p 2 järgi. Puuduvad tõendid selle kohta, et R.-R. K. ja V. K. oleksid aru saanud, et kasutatavad vägivalda M. K., kui avalikku korda kaitsva isiku suhtes.“

Seetõttu mõistis ringkonnakohus süüdistatavad nimetatud sätte järgi süüdistuses õigeks.

On võimalik tuua ka näide, kus ringkonnakohus mõistis süüdistatava õigeks seoses *in dubio pro reo* põhimõtte kohaldamisega (kuigi ise sellele viitamata). **Tartu ringkonnakohtu 21. septembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-09-10776** leidis ringkonnakohus muuhulgas, et „järgides süüdistuse versiooni, et N. K. sisenes korterisse akna kaudu, siis olnuks seal kindlast rohkem sõrmejälgi kui üks. Lisaks sellele, teadmata kuidas ja mis vahenditega akent pesti, ei saa tõsikindlalt väita, et N. K. jättis sõrmejälje aknale just 23.10.2008. Ei saa välistada, et kui akent isegi pesti, ei saanud süüdistatav seda sinna jätta seoses varasema viibimisega kannatanu korteris. Selliste kahtluste puhul ei saa lugeda usaldusväärset tõendatuks N. K. süüdi KarS § 199 lg 2 p 4, 8 järgi ja ta tuleb selles õigeks mõista.

Kannatanu tsiviilhagi süüdistatava vastu 4338 krooni ulatuses jääb rahuldamata.“

Siinjuures tasub tähelepanu pöörata asjaolule, et ringkonnakohus on eksinud KrMS § 310 lg 2 vastu, mille kohaselt „kui kohus teeb õigeksmõistva kohtuotsuse, jäetakse tsiviilhagi läbi vaatamata.“⁵

Samamoodi oli ka maakohtu õigeksmõistva otsuse tühistamise ja isiku süüditunnistamise aluseks reeglina materiaalõiguse ebaõige kohaldamine. Näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 21. septembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-7188** oli isik antud kohtu alla süüdistatuna selles, et ta juhtis mootorsõidukit isikuna, kellelt oli mootorsõiduki juhtimisõigus ära võetud. Maakohus oli toodud asjas mõistnud isiku õigeks süüdistuses KarS § 329 järgi leides, et „kohtueelses menetluses on menetleja ekslikult lähtunud lisakaristuse alguse arvestamisel kohtuotsuse jõustumise ajast“. Maakohus leidis, et seetõttu ei saanud isikut süüdi tunnistada KarS § 329 järgi, sest lisakaristuse kandmine oli juba lõppenud ajal, mil ta juhtis

⁵ Võrdluseks siinjuures Tallinna ringkonnakohtu 18. novembri 2010. aasta otsus asjas nr 1-10-8291, kus ringkonnakohus leidis, et „kokkuvõtvalt ei loe kohtukolleegium tõendatuks ühe sõrmuse ja ühe paari kõrvarõngaste vargust ja selles osas tuleb S. K. õigeks mõista, tsiviilhagi nende esemete osas aga jätta KrMS § 310 lg 2 kohaselt läbi vaatamata.“

mootorsõidukit. Ringkonnakohus seevastu tühistas maakohtu otsuse ja leidis et „*oluline on käesolevas süüdistusasjas aga see, et maakohus on ebaõigesti leidnud, nagu tuleks juhul, kui isik on mitmel korral samaliigilise kuriteo toimepanemise eest süüdi mõistetud ning viimase otsusega KarS § 65 lg 2 alusel mõistetud põhikaristustest liitkaristus moodustatud, tuleks ka mõistetud lisakaristused liita. Tuleb silmas pidada, et karistusseadustik ei näe ette lisakaristuste liitmise võimalust.*“

Üsna sagedaseks tühistamise aluseks oli karistustega seotud küsimused.

Tabel 4

Kohus	karistuse mõistmine, liitkaristuse moodustamine	lisakaristuse kohaldamine	karistuse asendamine	karistusest vabastamine	KOKKU
TLR	12	1	2	1	16
TRR	4	-	1	3	8

Tabelis 4 on toodud arvuliselt karistusega seotud tühistamise alused. Tegemist on otsustega, kus ringkonnakohtud on tühistanud üksnes karistuse mõistmise osas, karistusest vabastamise ja asendamise osas. Juhul, kui ringkonnakohus muutis kvalifikatsiooni ja sellega seoses karistust, ei kajastu see käesolevas tabelis. Kuivõrd paljudel juhtudel tühistasid ringkonnakohtud karistuse mõistmise osas maakohtu otsuse ning seejärel ka liitkaristuse moodustamise osas, siis ei ole neid otstarbekuse kaalutlusel eristatud.

2. Apellatsioonkaebused

2.1. Prokuröri apellatsioonkaebused

2.1.1. Üldised näitajad

Tallinna ringkonnakohtule esitasid maakohtuotsuste peale kaebuse prokurörid 23 korral, **Tartu ringkonnakohtule** 19 korral. Kaebustega palusid prokurörid kas täielikult või osaliselt tühistada maakohtu otsus. Seega ca 24% juhtudest ei ole prokurörid olnud rahul maakohtu otsusega ning kaevanud otsuse edasi Tallinna ringkonnakohtusse. Tartu ringkonnakohtu puhul on prokurörid kaevanud ca 31% juhtudest. Kahe kohtu peale keskmiselt ei ole prokurörid olnud rahul maakohtute otsustega ca 27% juhtudest.

Tallinna ringkonnakohus tühistas maakohtute otsuseid 17 korral, see tähendab, kui prokurör esitas apellatsioonkaebuse, siis ca 74% juhtudest Tallinna ringkonnakohus tühistas maakohtu otsuse. Küll aga ei rahuldanud Tallinna ringkonnakohus igal mainitud juhul prokuröri apellatsioonkaebust. Kahel juhul 17-st Tallinna ringkonnakohus ei rahuldanud mitte prokuröri apellatsioonkaebust, vaid otsuse tühistamise aluseks oli süüdistatavate kaitsjate poolt esitatud apellatsioonkaebused. Seega rahaldas kas osaliselt või täielikult Tallinna ringkonnakohus ca 65% prokuröride poolt esitatud kaebustest. Kui prokurör oli esitanud apellatsioonkaebuse, siis reeglina esitas(id) apellatsioonkaebuse ka süüdistatav(ad) ja/või tema/nende kaitsja(d), erandiks 4 kohtuasja.

Tartu ringkonnakohus rahaldas 19 prokuröride apellatsioonkaebusest 11 kas täielikult või osaliselt. Seega, juhul, kui prokurör oli esitanud apellatsioonkaebuse, siis ca 58% juhtudest ringkonnakohus tühistas prokuröri kaebuse alusel osaliselt või täielikult maakohtu otsuse. Juhul, kui prokurör oli esitanud apellatsioonkaebuse, siis sarnaselt Tallinna ringkonnakohtule,

esitas(id) reeglina apellatsioonkaebuse ka süüdistatav(ad) ja/või tema/nende kaitsja(d), erandiks 5 kohtuasja.

2.1.2. Õigeksmõistvate otsuse peale esitatud kaebused

Juhtudel, kui maakohus oli teinud õigeksmõistva otsuse, siis prokuröride taotlus oli iseenesest mõistetavalt seotud maakohtu otsuse tühistamise ja isiku süüdimõistmisega.

Õigeksmõistvate otsuste puhul rahuldas **Tallinna ringkonnakohus** prokuröri apellatsioonid 5 korral, jättis aga täielikult rahuldamata seitsmel korral. Seega, õigeksmõistvate otsuste puhul rahuldab Tallinna ringkonnakohus kas osaliselt või täielikult *ca* 42% prokuröride poolt esitatud kaebustest, jättis rahuldamata *ca* 58% juhtudest. Näiteks eespool käsitletud **Tallinna ringkonnakohtu 21. septembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-7188** rahuldab ringkonnakohus resolutsiooni järgi prokuröri kaebuse ja tühistas õigeksmõistmise. Siinjuures ei rahuldanud ringkonnakohus siiski täielikult prokuröri kaebuse, kuivõrd prokurör taotles karistuseks vangistust, mida omakorda asendada üldkasuliku tööga, ringkonnakohus aga mõistis rahalise karistuse. **Tallinna ringkonnakohtu 29. novembri 2010. aasta otsus asjas nr 1-10-3559**, kus MK mõistis süüdistava õigeks süüdistuses KarS § 118 1 järgi põhjusel, et ta tegutses hädakaitseseisundis, jättis ringkonnakohus muutmata. Prokurör leidis toodud asjas, et süüdistatav ületas hädakaitsese piire. Prokurör leidis, et „*olukorras, kus puudub oht elule, ei ole õigustatud elule ohtu tekitavate kaitsevahendite kasutamine.*“ Ringkonnakohtu seisukoha järgi seevastu, et „*apellatsiooni põhjendused ei ole koosõlas Riigikohtu praktikaga, mis on selgelt väljendatud väga mitmetes Riigikohtu lahendites.*“ Siinjuures viitas ringkonnakohus mitmetele hädakaitsese käsitletavatele Riigikohtu lahenditele (RKKKo asjas nr 3-1-1-17-04, nr 3-1-1-111-04 ja nr 3-1-1-38-04).

Tartu ringkonnakohtule esitatud prokuröride apellatsioonkaebuste puhul olid maakohtud teinud kokku 6 (osaliselt) õigeksmõistvat otsust, mille peale prokurörid kaebasid. Kahel juhul Tartu ringkonnakohus tühistas maakohtu otsuse õigeksmõistmise osas. Seega rahuldab Tartu ringkonnakohus *ca* 33% ulatuses prokuröride apellatsioonkaebuse õigeksmõistva otsuse puhul. Näiteks **Tartu ringkonnakohtu 29. detsembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-07-9912** tühistas ringkonnakohus maakohtu otsuse osaliselt õigeksmõistmise osas. Prokurör leidis oma apellatsioonkaebuses, et maakohus oli rikkunud KrMS § 339 lg 1 p-i 8. Ringkonnakohus nõustus prokuröri väitega, et süüdistatava süü tõendamiseks KarS §-de 299 lg 1 ning 201 lg 2 p 3 järgi on kriminaalasjas küllaldaselt tõendeid ning tühistas maakohtu otsuse süüdistatava õigeksmõistmise osas nende süütegude suhtes.

Neljal juhul leidis Tartu ringkonnakohus, et prokuröride apellatsioonkaebused ei andnud alust maakohtute otsuste tühistamiseks (näiteks **Tartu ringkonnakohtu 10. detsembri 2010. aasta otsus asjas nr 1-10-1173**).

Ühel juhul nimetatud perioodil tehtud otsuste puhul vaidlustas prokurör **menetluse lõpetamist** isiku suhtes. **Tallinna ringkonnakohtu 29. novembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-11221** vaidlustas prokurör süüdistatava suhtes maakohtu poolt kriminaalmenetluse osalise lõpetamise süüdistuses KarS § 424 järgi. Prokurör leidis muuhulgas, et „*maakohtu määrust tuleb siiski käsitleda õigeksmõistva otsusena, kuna KrMS § 309 kohaselt puudub kohtul õigus lõpetada kriminaalasja KrMS § 199 lg 1 p 1 alusel, vaid teha tuleb kas süüdimõistev või õigeksmõistev otsus. Kriminaalasja lõpetamisel määrusega on kohus rikkunud oluliselt kriminaalmenetlusõigust KrMS § 339 lg 2 mõttes.*“ Samuti leidis prokurör, et maakohtu määruses puuduvad motiivid KrMS § 339 lg 1 p 7 tähenduses.

Ringkonnakohus leidis samuti (kuigi pidades osaliselt asjakohatuks prokuröri viidet KrMS §-le 309 (vt otsuse p-i 18)), et „KrMS § 274 lg 1 sätestab üheselt, et juhul, kui kohtulikult arutelul tuvastatakse KrMS 199 lg 1 p-des 2-5 sätestatud kriminaalmenetlust välistav asjaolu, lõpetab kohus kriminaalasja määrusega. Kui aga kohus tugineb otsustuse tegemisel KrMS § 199 lg 1 p 1 tunnustele, s.o kriminaalmenetluse aluse puudumisele, siis tuleb süüdistatava suhtes teha õigeksmõistev kohtuotsus (nii ka Tallinna Ringkonnakohtu 12. aprilli 2010 kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-09-9875) ... Seetõttu käsitleb ringkonnakohus maakohtu määrust siiski õigeksmõistva kohtuotsusena, millele on prokurör õigustatult reageerinud apellatsiooniga esitamiseks. Olgu seejuures märgitud, et ka selle määruse enda kohaselt on tegemist „kohtuotsuse nr 1-10-11221 lahutamatuks osaks oleva kohtumäärusega“. Kriminaalkolleegium leiab, et ülalkirjeldatud viisil toimides on maakohus rikkunud oluliselt kriminaalmenetlusõigust KrMS § 339 lg 2 mõttes, s.o teinud vormiliselt seadusega vastuolus oleva lahendi, nagu seda leidis ka prokurör.“

Samuti nõustus ringkonnakohus prokuröri seisukohaga, mille kohaselt puudusid maakohtu lõpetavas määruses motiivid: „Ka muus osas soostub kriminaalkolleegium täielikult prokuröri apellatsiooniga esitatud seisukohtadega ning leiab, et määrusena vormistatud, kuid enda sisult õigeksmõistvas otsuses puuduvad motiivid KrMS § 339 lg 1 p 7 tähenduses. Maakohtu määruses sedastatu on enam kui raskesti hoomatav ning selles esitatud seisukohad vastuoksed. Erinevalt prokurörist ei pea ringkonnakohus aga vajalikuks ega ka mitte õigustatult hakata oletama, mida on maakohus selle määruse tegemisel esmajoones või siis peamise argumendina silmas pidanud; prokurör on ju isegi apellatsiooniga märkinud, et maakohtu (võimalik?) arusaam, nagu poleks D. K.-le inkrimineeritud tegu käesoleval hetkel enam karistatav, on mõistetav „läbi raskuste“. Selliste „raskuste“ ületamist kohtuotsuse sisuliste motiivide mõistmiseks ei pea ringkonnakohus normaalseks ega aktsepteeritavaks ning leiab seetõttu, et tegemist on kohtuotsuses motiivide puudumisega KrMS § 339 lg 1 p 7 mõttes“.

Tegemist oli ka ainsa otsusega käsitletud perioodist, kus ringkonnakohus tühistas maakohtu otsuse ja saatis asja tagasi maakohtule uueks arutamiseks.

2.1.3. Süüdimõistvate otsuse peale esitatud kaebused

Süüdimõistvate otsuste puhul rahuldab Tallinna ringkonnakohus prokuröri poolt esitatud kaebuse 9 korral, jättis rahuldamata 3 korral. Seega rahuldab ringkonnakohus süüdimõistvate otsuste peale esitatud prokuröride kaebusi 75% juhtudest, jättis rahuldamata 25% juhtudest.

Kokkuvõtvalt on õigeksmõistvate ja süüdimõistvate otsuste peale esitatud kaebuste rahuldamise protsendid kajastatud ka alljärgnevas tabelis (Tabel 5).

Tabel 5

MK otsus	TLR otsus: rahuldada prokuröri kaebus	TLR otsus: jätta rahuldamata prokuröri kaebus
Õigeksmõistev	42%	58%
Süüdimõistev	75%	25%

Tartu ringkonnakohus rahuldab 8 prokuröri kaebust süüdimõistva otsuse peale ja jättis rahuldamata 4 kaebust. Seega rahuldab Tartu ringkonnakohus ca 67% prokuröride kaebustest, kui maakohus oli teinud süüdimõistva otsuse.

Tabel 6 kajastab Tartu ringkonnakohtu poolt tehtud otsuste protsentuaalset jaotust.

Tabel 6

MK otsus	TRR otsus: rahuldada prokuröri kaebus	TRR otsus: jätta rahuldamata prokuröri kaebus
Õigeksmõistev	33%	67%
Süüdimõistev	67%	33%

Asjaolu, et juhtudel, kus maakohu otsus oli olnud õigeksmõistev, ringkonnakohus jättis suurema tõenäosusega prokuröri apellatsioonkaebuse rahuldamata, võib olla tuletatav apellatsioonikohtu volitustest. Seevastu on ilmne, et juhtudel, kus maakohus oli teinud juba ise süüdimõistva otsuse ja apellatsioonkaebuses ei vaidlustanud prokurör enam õigeksmõistmist, rahuldab ringkonnakohus suurema tõenäosusega prokuröri kaebuse.

Kui maakohus oli teinud **süüdimõistva otsuse**, siis vaidlustas prokurör kas⁶:

- 1) **üksnes (liit)karistuse mõistmist** (näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 7. novembri 2010.a otsuses kriminaalasjas nr 1-10-2917**, kus prokurör vaidlustas süüdistatavatele mõistetud vangistumäära, leides, et see ei vasta kuriteo raskusele ja süüdimõistetute isikutele (Harju MK poolt mõistetud 3,5 aasta asemel 5 aastat), kuid ringkonnakohus jättis prokuröri kaebuse rahuldamata või näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 12. oktoobri 2010.a otsus kriminaalasjas nr 1-10-1605**, kus prokurör vaidlustas süüdistatavale mõistetud karistuse, leides, et Harju MK poolt mõistetud 8 aastat vangistust, seejuures MK põhjendusega, et karistus peab olema sanktsiooni keskmise määra lähedal (KarS § 113 puhul 10 aastat ja 6 kuud vangistust), on vastuoluline KrMS § 339 lg 1 p 8 tähenduses ja süüdistatavale tuleks mõista 11 aastat vangistust. Ringkonnakohus rahuldab prokuröri apellatsiooni täielikult);
- 2) **karistuse asendamist** (näiteks **Tartu ringkonnakohtu 10. detsembri 2010. aasta otsus asjas nr 1-10-2475**, kus ringkonnakohus tühistas maakohu otsuse karistuse asendamise osas ja leidis, et karistus kuulub kandmisele reaalse vangistuse näol. Prokurör leidis nimetatud asjas, et „maakohus on mõistnud J. U.-le süü suuruse ja isikut iseloomustavate andmetega kooskõlas oleva karistuse, kuid on karistust üldkasuliku tööga asendades ebaoproportsionaalselt kahandanud karistuse kaalukust.“ Ringkonnakohus leidis, et eespool toodud „asjaoludel ei vasta vangistuse asendamine üldkasuliku tööga kuriteo raskusele ja süüdimõistetute isikule ja maakohu otsus tuleb osaliselt tühistada ning mõista J. U.-le reaalne vangistus nii, nagu oli taotletud apellatsioonis.“ Seega rahuldab ringkonnakohus toodud asjas täielikult prokuröri apellatsioonkaebuse);
- 3) **kvalifikatsiooni** (näiteks **Tartu ringkonnakohtu 10. detsembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-6024** Tartu Maakohu otsuse peale esitatud apellatsioonkaebuses leidis prokurör järgmist: „maakohus on kohaldanud ebaõigesti materiaalõiguse normi. V. S.-le oli esitatud süüdistus ühes varguse katses ja ühes lõpuleviidud varguse toimepanemises. Maakohus on kohtuotsuse motiveeriva osa põhjenduses V. S.-i süüdi tunnistanud nii varguse katses kui lõpuleviidud kuriteo toimepanemises. Seega kuulub V. S. süüdi tunnistamisele KarS § 199 lg 2 p 7, 9, mitte KarS § 199 lg 2 p 7, 9- § 25 lg

⁶ Kuivõrd prokuröride poolt esitatud kaebuste hulk on märkimisväärselt väiksem kui süüdistatavate või nende kaitsjate poolt esitatud kaebuste arv, siis on käesolevas osas toodud välja kõik erinevad esitatud kaebuste võimalused. Punktis 2.2.2. käsitletud süüdistatavate või nende kaitsjate kaebused on rohkem üldistatud kujul välja toodud.

2 järgi. Samale järeldusele on maakohus jõudnud ka motiveeritud otsuse lk 24 teises lõigus.“ Ringkonnakohus rahuldab prokuröri kaebuse ja mõistis isiku süüdi lõpuleviidud süüteo(s);

- 4) **kvalifikatsiooni ja sellega koos liit(karistuse) mõistmist** (näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 10. novembri 2010. aasta otsuses kriminaalasjas nr 1-10-2947** vaidlustas prokurör isiku süüditunnistamise KarS § 113 järgi ja § 121 järgi, leides, et isiku tegu vastab KarS § 114 p-s 3 - § 25 lg-s 2 ja §-s 113 sätestatule (algne esitatud süüdistus, mille Harju MK kvalifitseeris ümber oli justnimelt KarS § 114 p 3 - § 25 lg 2 järgi ümber §-i 121 järgi). Ühtlasi taotles prokurör ümberkvalifitseerimisega ka raskemat karistust. Ringkonnakohus ei rahuldanud prokuröri kaebust, kuid vähendas isikule KarS § 113 järgi mõistetud karistust);
- 5) **menetluskulude jaotust** (näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 7. detsembri 2010.a otsuses asjas nr 1-09-10128** vaidlustas prokurör määruskaebusega Harju maakohu otsusega riigi õigusabi korras määratud kaitsjatele välja makstud tasu leides, et see on põhjendamatult jäetud süüdistatavatele menetluskuludena välja mõistmata. Kusjuures, põhjendades oma seisukohta, leidis ringkonnakohus, et „*KrMS § 313 lg 1 p 12 kohaselt esitatakse süüdimõistva kohtuotsuse resolutiivosas kriminaalmenetluse kulude kohta tehtud otsus. Maakohtu süüdimõistva kohtuotsuse resolutiivosas riigi õigusabi korras osutatud kaitsetasude hüvitamise kohta süüdistatavatele otsustus puudub, mida tuleb kohtukollegiumi arvates käsitada kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisena KrMS § 339 lg-s 2 sätestatu tähenduses*“).
- 6) **lähenemiskeelu kohaldamata jätmist** (**Tallinna ringkonnakohtu 21. detsembri 2010. aasta otsus asjas nr 1-10-9166**, kus prokurör vaidlustas lisaks mõistetud karistusele ka lähenemiskeelu kohaldamata jätmist. Prokurör leidis, et „*kannatanu avaldas soovi kohaldada I. T. suhtes lähenemiskeeldu, kinnitades ka kohtus, et ta tunneb hirmu enda elu ja tervise pärast. Sellel põhjusel on ta endale ning lastele otsinud ka uue elukoha. Arvestada tuleb sedagi, et I. T. on juba varasemalt tarvitanud vägivalda kannatanu suhtes. Seetõttu on kohtu järeldus, et lähenemiskeelu kohaldamine oleks ennatlik ning see rikuks I. T. õigusi lastega kokkusaamisel ja nende kasvatamisel, vastuolus tuvastatud asjaoludega. Lähenemiskeelu mittekohaldamine rikuks pigem kannatanu ja laste õigusi rahulikule ja vabale eneseteostusele.*“ Muuhulgas taotles prokurör süüdistatava suhtes „*kohaldada lähenemiskeeld K. T. suhtes e-mailide, MSN-i, telefonikõnede ja lihtkirjade kaudu, samuti SMS-ide teel*“.
Ringkonnakohus nõustus, et süüdistatava suhtes on lähenemiskeelu kohaldamine põhjendatud (vt otsuse p-d 19-21). Otsuse p-s 22 selgitas ringkonnakohus aga, et juhul, kui lähenemiskeelu kohaldamise aluseks on füüsiline rünne kannatanu vastu ei ole põhjendatud kohaldada süüdistatava suhtes keelata süüdistatavale ühenduse võtmine kannatanuga e-mailide, MSN-i, telefonide ja lihtkirjade kaudu, samuti SMS-ide teel. Toodud põhjusel ei rahuldanud ringkonnakohus täielikult prokuröri kaebust);
- 7) **või samuti süüteo aegunuks lugemist maakohu poolt** (**Tallinna ringkonnakohtu 12. detsembri 2010. aasta otsus asjas nr 1-10-1351**, kus prokurör vaidlustas osade episoodide aegunuks lugemist maakohu poolt. Prokuröri seisukoht oli järgmine: „*KarS § 81 lg 7 p 3 sätestab, et süüteo aegumine peatub seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo toimepanemisel noorema kui kaheksateistaastase isiku suhtes kuni kannatanu kaheksateistaastaseks saamiseni, kui kriminaalmenetluse ajend ei ilmnenu enne tema poolt nimetatud vanuse saavutamist. Tegemist on erandiga üldisest kuriteo*

aegumiskorrast, mida põhjendab alaealise vastu suunatud seksuaalkuritegude raskus ja avastamisraskused, mida tingivad alaealise võimalik sõltuvus süüdlasest, vähesed teadmised õiguskorra toimimisest, psüühilised raskused täisealise vastu astumisel jt tegurid.“ Ringkonnakohus leidis, et prokuröri apellatsioonkaebus selles osas rahuldamise ei kuulunud ja põhjendas oma seisukohta karistusseaduse ajalise kehtivuse küsimust lahates: „*KarS § 5 lg 3 sätestab üheselt, et seadusel, mis tunnistab teo karistatavaks, raskendab karistust või muul viisil halvendab isiku olukorda, ei ole tagasiulatuvat jõudu. KarS § 81 15.03.2007.a kehtima hakanud redaktsioon ei ole eelpool refereeritud põhimõtte suhtes erandiks. Ka Riigikohus on jätkuvalt oma praktikas rõhutanud, et aegumise küsimuse lahendamisel tuleb kohaldada süüdistatava suhtes leebeimat seadust KarS § 5 lg 2 mõttes (vt Riigikohtu lahendid nr 3-1-1-114-02; 3-1-1-20-08).*“

2.2. Süüdistatava või tema kaitsja apellatsioonkaebused

2.2.1. Süüdistatav või tema kaitsja ei esitanud kaebust

Vaid üksikutel juhtudel ei esitanud süüdistatav ega tema kaitsja apellatsioonkaebust.

Tartu ringkonnakohtule ei esitanud süüdistatavad või nende kaitsjad apellatsioonkaebust vaid 5 juhul. Seega olid süüdistatavad ja/või nende kaitsjad maakohu otsustega rahul *ca* 8% juhtudest. Kolmel juhul viiest oli tegemist olukorraga, kus maakohu otsus oli olnud süüdimõistev, kahel juhul õigeksmõistev. Seega ei saa öelda, et süüdistatavad ei kaevanud üksnes siis, kui maakohu otsus oli olnud õigeksmõistev.

Tartu ringkonnakohus tühistas kahel juhul ilma süüdistatava või tema kaitsja apellatsioonkaebuseta maakohu otsuse prokuröri apellatsioonkaebuse alusel. Ühel juhul oli maakohu otsus olnud süüdimõistev (eespool käsitletud **Tartu ringkonnakohtu 10. detsembri 2010. aasta otsus asjas 1-10-2475**) ja teisel juhul õigeksmõistev (**Tartu ringkonnakohtu 5. novembri 2010. aasta otsus asjas 1-09-19745**, mille peale esitas kaitsja ka kassatsioonkaebuse, mille Riigikohtu kriminaalkolleegium jättis oma 16. veebruari 2011. aasta otsusega asjas nr 3-1-1-2-11 rahuldamata).

Tallinna ringkonnakohtule ei esitanud süüdistatavad ja/või nende kaitsjad apellatsioonkaebust 10 juhul. Seega ei esitanud apellatsioonkaebust Tallinna ringkonnakohtule süüdistatavad ja/või nende kaitsjad *ca* 10% maakohu otsuste peale. Kuuel korral ei esitanud süüdistatavad ja/või nende kaitsjad apellatsioonkaebust olukorras, kus maakohu otsus oli olnud õigeksmõistev, neljal korral aga siis, kui maakohu otsus oli siiski olnud süüdimõistev. Näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 1. septembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-3478** kaebas prokurör Harju Maakohu õigeksmõistva otsuse peale, leides, et maakohus oli valesti kohaldanud materiaalõigust. Isikut süüdistati KarS § 329 lg 1 - § 25 lg 2 sätestatud süüteo toimepanemises. Maakohus leidis, et ei olnud tõendatud kuriteo subjektiivne koosseis, tahtlus. Ringkonnakohus viitas esiteks Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsustele asjades nr 3-1-1-16-05 ja nr 3-1-1-13-07 ja seejärel analüüsis tahtlust arutatava süüteoasja suhtes ning leidis sarnaselt maakohule, et asjas ei olnud tuvastatav süüteokoosseisu subjektiivne külg.

2.2.2. Esitati apellatsioonkaebus

Kui maakohtu otsus oli olnud süüdimõistev⁷, siis esitasid süüdistatavad või nende kaitsjad apellatsioonkaebuse Tallinna ringkonnakohtusse 87 juhul, Tartu ringkonnakohtusse seevastu 57 juhul. Seega ei oldud rahul vastava maakohtu otsusega ca 91% juhtudest. Märkimisväärset erinevust kahe kohtu kokkulõikes ei esinenud.

Järgnevalt on välja toodud taotlused, mida esitati:

- 1) Märkimisväärne oli kaebuste hulk, millega taotleti süüdistatava(te) osalist või täielikku **õigeksmõistmist** kas iseseisva või alternatiivse taotlusena – Tartu ringkonnakohtule kokku 41 kaebuses ja Tallinna ringkonnakohtule samuti 41 kaebuses. Seega ca 72% juhtudest taotleti Tartu ringkonnakohtus maakohtu otsuse tühistamist ja süüdistatava(te) õigeksmõistmist. Tallinna ringkonnakohtus oli see hulk aga protsentuaalselt madalam – ca 47% juhtudest. Näiteks **Tartu ringkonnakohtu otsus 16. detsembrist 2010. aastast asjas nr 1-09-22152**, kus kaitsja taotles maakohtu otsuse tühistamist ja süüdistatava õigeksmõistmist leides, et uuritud tõendid ei võimaldanud teha usaldusväärseid järeldusi, et süüdistatav oleks realiseerinud röövimise objektiivse koosseisu ning samuti ei olnud otsus kaitsja järgi piisavalt motiveeritud süüteo subjektiivse külje, s.o süüdistatava tahtluse ja kavatsuse kannatanult vägivalla abil mobiiltelefon ära võtta, osas. Ringkonnakohus jättis kaebuse rahuldamata põhjendusega, et „*apellatsioonis ega ka ringkonnakohtu istungil ei esitanud süüdistatav ja kaitsja mingeid uusi Tartu Maakohtule mitteteadaolevaid tõendeid ja kaebuses taotletakse sisuliselt olemasolevate tõendite veelkordset hindamist ja sellest tulenevalt E. S.-i õigeksmõistmist. Ringkonnakohus leiab, et maakohus on oma otsuses KrMS § 312 p 1,2 alusel igakülgsest analüüsinud E. S.-le esitatud süüdistust ning põhjendatult leidnud, et see on tõendamist leidnud.*“
Paljudel juhtudel taotleti lisaks **õigeksmõistmisele alternatiivselt näiteks karistuse kergendamist**. Näiteks **Tallinna ringkonnakohtu otsus 15. septembrist 2010. aastast asjas nr 1-09-11749**, kus süüdistatava kaitsja taotles õigeksmõistmist süüdistuses KarS § 422 lg 1 järgi, kuid alternatiivsena lisas ka taotluse karistuse vähendamiseks. Kaitsja leidis, et kohtulik uurimine oli olnud ühekülgne ja kohus ei olnud andnud hinnangut teise liiklusõnnetuses osalenud poole käitumisele. Kaitsja leidis, et tegemist oli segasüüga. Ringkonnakohus jättis apellatsioonkaebuse rahuldamata leides, et maakohus ei olnud rikkunud tõendite uurimise igakülgse ja täielikkuse nõuet.
- 2) Palju esitati ka taotlusi üksnes **karistusega** seoses – karistuse kergendamine, karistusest vabastamine, karistuse asendamine, liitkaristuse mõistmine. Tallinna ringkonnakohtule esitatud kaebustes esines kas iseseisva või alternatiivse just karistusega seotud taotlusena 40 korral palve kas karistust kergendada, vabastada karistusest, asendada karistust, muuta mõistetud liitkaristust. Tartu ringkonnakohtule vastavalt 26 sellesisulist taotlust. Näiteks **Tartu ringkonnakohtu otsus 27. septembrist 2010. aastast asjas nr 1-10-3824**, kus süüdistatav esitas apellatsioonkaebuse, milles taotles talle maakohtu poolt mõistetud 8 aastase vangistuse kergendamist. Apellatsiooni põhjenduste järgi oli talle mõistetud karistus liiga karm. Apellatsioonkaebuse esitaja leidis, et ta on avaldanud ka puhtsüdamlikku kahetsust, kuid maakohus ei olnud sellega karistuse mõistmisel arvestanud. Ringkonnakohus leidis, et süüdistatava „*süü suurus oli piisav õigustamiseks talle kohtu poolt mõistetud vabadusekaotuslikku karistust.*“ Ringkonnakohus, erinevalt maakohtust, tuvastas puhtsüdamliku kahetsuse kui karistust kergendava asjaolu KarS § 57 p 6 tähenduses, kuid märkis siinjuures, et „*kuigi ringkonnakohus loeb*

⁷ Ka juhul, kui maakohtu otsus oli olnud osaliselt õigeksmõistev (näiteks mõne episoodi osas), siis on siin võetud aluseks see kohtuotsuse osa, mis on olnud süüdimõistev.

[süüdistatava] puhtsüdamlikku kahetsust tema karistust kergendavaks asjaoluks, ei pea ringkonnakohus võimalikuks veelgi kergendada talle teise isiku tapmise eest mõistetud karistust, sest see on niigi määratud olulises määras alla sanktsiooni keskmist määra.“

- 3) Vaidlustati ka **lisakaristuse kohaldamist**. Nimelt **Tallinna ringkonnakohtu 25. oktoobri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-09-21986** oli kaitsja vaidlustanud süüdistatavale KarS § 54 alusel kohaldatud väljasaatmist koos sissesõidukeeluga 5 aastaks. Kaitsja leidis, et „*KarS § 54 kohaldamine ja G. I. Eestist väljasaatmine ei ole põhjendatud. Kaitsja viitab Riigikohtu otsusele nr 3-1-1-38-09 ja märgib, et maakohus ei arvestanud asjaolu, et G. I. on küll Venemaa kodanik, kuid sündinud Eestis, elanud siin suurema osa oma elust, tal on siin endine abikaasa, kellega suhtleb ja teismeliseas poeg. G. I.-l on elukoht Juurdeveo tänaval, korter Paides, kogunenud liisingu- ja kommunaalteenuste võlad vajavad tasumist. Seega on tal kohustusi Eesti riigi ees, Eestiga on tal tihedamad sidemed kui Venemaaga.*“ Ringkonnakohus, et maakohus oli ebaõigesti kohaldanud KarS § 54 lg 1 alusel väljasaatmist Eesti Vabariigist koos sissesõidukeeluga ning tühistas maakohtu otsuse selles osas. Ringkonnakohus leidis (vt otsuse punktid 5.3-5.8 täpsemalt), et „*vaidlusaluses süüdistusasjas on tuvastatud, et G. I. on Eestis sündinud, suurema osa oma elust elanud siin ja siin saanud ka hariduse, tema veel alaealine poeg elab samuti Eestis. Seega on süüdistatava puhul tegemist integreerunud välismaalasega. Just 17-aastase pojaga sidemete katkestamine on kohtukolleegiumi hinnangul käsitatav sotsiaalse suhtlemise eesmärkide lubamatu kitsendamisena. Seega, lähtudes G. I.-le mõistetud põhikaristuse määrast ning teisalt ka tema sotsiaalsest seotusest Eestiga, on maakohus kogumis mõistnud süüdistatavale tema süü suurust ületava karistuse, mis on käsitatav materiaalõiguse ebaõige kohaldamisena KrMS § 338 p 2 mõttes. KarS § 54 lg 1 ettenähtud lisakaristuse mõistmine tuleb tühistada.*“
- 4) Korduvalt taotleti maakohtu poolt tuvastatud **teo ümberkvalifitseerimist**. Teo ümberkvalifitseerimise taotlusega käis reeglina kaasas taotlus **karistuse kergendamiseks**, kuivõrd taotletav ümberkvalifitseerimine tähendas kergema süüteo alusel süüdimõistmise taotlemist. Näiteks Tallinna ringkonnakohtu otsuses 19. oktoobrist 2010 asjas nr 1-09-19733 ringkonnakohtule esitatud apellatsioonivaidlustas süüdistatava kaitsja maakohtu otsuse kuriteo kvalifikatsiooni ja karistuse määra osas. Kaitsja arvates oli kohus vääralt kohaldanud materiaalõigusnormi ja valesti kvalifitseerinud süüdistatava süüteo. Kaitsja palus otsuse osaliselt tühistada, kvalifitseerida süütegu KarS § 113 järgi ning mõista süüdistatavale kergem (10 aastane vabadusekaotuslik) karistus, mis oleks piisavaks karistuseks karistusliku eesmärgi saavutamiseks. Harju maakohus oli isiku tunnistanud süüdi KarS § 114 p 1 järgi ja mõistnud 13 aastat vangistust. Ringkonnakohus leidis kokkuvõtvalt, et kaitsja poolt esitatud asjaolud ei andnud alust maakohtu otsuse tühistamiseks. Seoses karistusega märkis ringkonnakohus eraldi siiski: „*Et kohtukolleegium jätab maakohtu otsuse muutmata, ei pea ta vajalikuks analüüsida apellatsiooni seisukohta süüdistatavale mõistetud karistuse osas. Kohtukolleegium märgib üksnes seda, et A. K.-le KarS § 114 p 1 järgi mõistetud karistus 13 aastat vangistust vastab antud teokoosseisu sanktsiooni keskmisele määrale. Kohus on karistust mõistes võtnud kergendava asjaoluna arvesse A. K. puhtsüdamlikku kahetsust ja vähendanud prokuröri poolt taotletud karistust ühe aasta vangistuse võrra.*“
- 5) Samuti taotleti korduvalt maakohtu otsuste tühistamist **tsiviilhagi** puudutavas osas. Mitmel korral olid ka maakohtud mõistnud välja mittevaralise kahju, mida vaidlustati. Näiteks Tallinna ringkonnakohtu 22. oktoobri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-7250 oli süüdistatavale esitatud muuhulgas süüdistus järgnevas teos:

„Ž. T. rikkus 18.10.2009.a. kella 02.00 paiku Tallinnas, Ehitajate tee 109 asuva baari „Kaktus“ läheduses baari töötamise ajal rahu ja avalikku korda ning häiris üldist ja asjasse mittepuutuvate isikute õigusrahu sellega, et lõi midagi ütlemata temale tundmatut I. T.-d käes olnud täidetud plast pudeliga vasaku põsesarna piirkonda ning D. Z.-d sama pudeliga suu piirkonda, mille tagajärjel murdus D. Z.-l üks esihammas, peale mida jooksis Ž. K. eemale. Kui I. T. ja D. Z hakkasid peale Ž. K. poolset ründamist liikuma edasi „Nurmenuku“ peatuse poole ning jõudes „Nurmenuku“ peatuse juurde, tuli Ž. K neile uuesti kallale, lüües I. T.-d käes olnud pudeliga kahelkolmel korral pea piirkonda, kuid kuna I. T.-l õnnestus käed kaitseks ette panna, tabasid löögid I. T. käelabasid ja vasaku käe käsivart. Seejärel lõi Ž. K käes olnud pudeliga D. Z.-d korduvalt näo ja pea piirkonda, mille tagajärjel tekkis D. Z.-l peahaav. Oma tegevusega põhjustas Ž. K. nii I. T.-le kui D. Z.-le füüsilist valu ja tervisekahjustusi ja nimelt: I. T.-le vasaku silma hematoomi, pealae pindmised hematoomid, mõlema küünarvarre hematoomid ja marrastused ning D. Z.-le haava peas, muhu paremal poolel peas ning esihamba vigastuse. Seega Ž. K. rikkudes raskelt avalikku korda vägivalda kasutades, pani toime kuriteo, mis on kvalifitseeritav KarS § 263 p. 1 järgi.“

Maakohus leidis, et süüdistatava selline tegevus vastab KarS §-s 121 sätestatud süüteo koosseisule ja mõistis Ž. K.-le 5 kuulise vangistuse, liitkaristuseks samuti 5 kuud vangistust ja KrMS § 238 lg 2 alusel arvas karistusest maha ühe kolmandiku, saades lõplikuks ärakantavaks karistuseks 3 kuud vangistust. Samuti kohaldas maakohus KarS § 73 lg 1 ja lg 3 sätteid ning määras katseajaks 3 aastat. Lisaks mõistis maakohus kannatanu Z. D. kasuks välja 5900 krooni varalise kahju hüvitamiseks ja I. T. kasuks 3000 krooni mittevaralise kahju hüvitamiseks.

Kaitsja vaidlustas maakohtu otsuse üksnes kahju väljamõistmise osas. Seejuures ei eitanud kaitsja, et kannatanul I. T.-l võis tekkida mittevaraline kahju, „kuid mitte viisil, mida hinnata rahalises väljenduses 3000 krooniga.“

Kohus leidis esmalt, et kannatanu Z. D. oli tõendanud nimetatud summas varalise kahju olemasolu ning VÕS § 1043 ja § 1045 alusel oli kohus seaduslikult mõistnud nimetatud varalise kahju süüdlaselt ka välja. Seoses mittevaralise kahju väljamõistmisega leidis ringkonnakohus, et maakohus oli talitanud õigesti ja jättis ka selles osas kaitsja kaebuse rahuldamata.

- 6) Erinevalt prokuröridest taotlesid kaitsjad mitmel korral ka maakohtu otsuse tühistamist ja asja tagasisaatmist samale kohtule. Näiteks Riigikohtu otsusega 7. aprillist 2011 asjas nr 3-1-1-11-11 tühistatud **Tallinna ringkonnakohtu 9. novembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-07-3684** oli kaitsja taotlenud asja tagasisaatmist põhjendusega, et toimunud oli kriminaalmenetluse oluline rikkumine, kuna tsiviilhagi küsimust oli maakohus arutanud ebaseaduslikus koosseisus e. kohtunik ainuisikuliselt, kui KrMS § 18 lg 1 kohustab esimese astme kuritegude kriminaalasju arutama maakohtus kahe rahvakohtuniku osavõtul, s.o. kolmeliikmelisena. Ringkonnakohus ei rahuldanud kaitsja kaebust ja jättis maakohtu otsuse muutmata. Riigikohus tühistas nimetatud otsuse ja saatis asja tagasi Pärnu maakohtule leides, et maakohus oli rikkunud kriminaalmenetlusõigust KrMS § 339 lg 1 p 1 tähenduses ja rahuldas osaliselt kaitsja kaebuse.

Paljudel juhtudel esitasid süüdistatavad või nende kaitsjad alternatiivseid taotlusi. Samuti oli silmatorkav asjaolu, et juhul, kui süüdistatav oli esitanud apellatsioonkaebuse, siis kaitsja reeglina üksnes toetas seda kaebust, väga üksikutel juhtudel esitas kaitsja ka lisataotluse. Näiteks **Tallinna ringkonnakohtu otsuses 27. septembrist 2010. aastast asjas nr 1-09-**

9005 taotles süüdistatav karistuse kergendamist, kaitsja aga vaidlustas aga ühe kuriteo episoodi kvalifitseerimist ja kannatanu tsiviilhagi rahuldamist.

2.3. Muude menetlusosaliselt apellatsioonkaebused

Lisaks prokuröridele, süüdistatavatele ja nende kaitsjatele esitasid üksikutel juhtudel apellatsioonkaebusi ka kannatanud ja/või nende esindajad, tsiviilkostjad.

Tartu ringkonnakohtule esitas üksnes üks muu menetlusosaline tsiviilkostja esindaja näol kaebuse (**Tartu ringkonnakohtu otsus 17. septembrist 2010. aastast asjas nr 1-10-104**, kus tsiviilkostja esindaja esitas apellatsiooni, milles vaidlustas maakohu otsuse tsiviilhagi rahuldamise osas ja taotles jätta tsiviilhagi Tartu linna vastu rahuldamata. Tartu ringkonnakohus ei rahuldanud seda kaebust).

Tallinna ringkonnakohtule esitati 5 apellatsioonikaebust kannatanute esindajate poolt. Kahel juhul neist Tallinna ringkonnakohus ka osaliselt rahuldas kaebuse. Näiteks **Tallinna ringkonnakohtu 9. novembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-10-6016** leidis kannatanu esindaja, et süüdistatava käitumises esines karistust raskendav asjaolu ja karistust raskendava asjaolu esinemisel ei ole enam põhjendatud keskmise karistumäära kohaldamine. Seetõttu taotles esindaja A. K.-le mõistetud vangistuse pikendamist. Lisaks vaidlustas kannatanu esindaja vangistusest tingimisi vabastamise. Veel juhtis esindaja apellatsioonis tähelepanu asjaolule, et kohtuotsuse motiveerivas osas on kohus nimetanud kannatanut korduvalt A. K.-s ja eksinud kannatanu aadressiga, mistõttu ta taotleb ringkonnakohtult kohtuotsuses vastavate täpsustuste tegemist. Kannatanu esindaja põhjendas täpsustuste tegemist viidetega EV põhiseadusele ning nimeseadusele. Ringkonnakohus rahuldas kannatanu esindaja viimase taotluse ja kohtuotsust täpsustati.

Üheks huvitavaks näiteks võib siinjuures tuua **Tallinna ringkonnakohtu 28. septembri 2010. aasta otsuse asjas nr 1-09-17198**, kus ringkonnakohus jättis kannatanu esindaja apellatsioonkaebuse rahuldamata (teised menetlusosalised ei olnud esitanud kaebust). Nimetatud asjas oli Harju Maakohus mõistnud süüdistatava süüdi KarS § 121 ja 119 (süüdistus esitatud KarS § 118 p 2) järgi ja mõistnud rahalise karistuse, jättes selle KarS § 73 alusel tingimisi kohaldamata 3 aastase katseajaga. Kannatanu esindaja leidis, et maakohus oli valesti kohaldanud materiaalõigust ja isiku tegu vastab KarS § 118 p-s 2 sätestatud süüteokoosseisule. Muuhulgas oli apellatsioonkaebuses selgelt kirjas, et kannatanu ei soovi isiku karistamist reaalse vangistusega. Ringkonnakohtu istungil täpsustati taotlust ning kannatanu ei soovinud, et süüdistatavale mõistetud karistust üldse muudetakse. Kuivõrd KarS § 118 näeb sanktsioonina ette üksnes vangistuse mõistmist, siis analüüsis ringkonnakohus põhjalikult apellatsioonimenetluse piire. Ringkonnakohus leidis järgmist: *„Kohus on süüdlasele karistuseks mõistnud rahalise karistuse, mis on füüsilisele isikule kuriteo toimepanemise eest mõistetav kergeimat liiki põhikaristus. Kannatanu esindaja poolt taotletud KarS § 118 p 2 sanktsioon näeb ette aga karistusena vaid vangistust. Rahalist karistust sanktsioon ette ei näe. Üleminekut kergemale karistusliigile seadus ette ei näe ja [süüdistatava] karistamine KarS § 118 p 2 järgi rahalise karistusega on seetõttu välistatud. Süüdistatava olukorra raskendamine, mida kindlasti on raskemaliigilise karistuse mõistmine, on võimalik vaid kas prokuratuuri või kannatanu apellatsiooni alusel, seega oleks olnud seadusega kooskõlas taotleda ka karistuse osas otsuse tühistamist ja uue, raskemaliigilise karistuse mõistmist. Antud juhul apellatsioonis seda korrektselt tehtud ei ole, kohtulikul uurimisel puudub apellandil õigus apellatsiooni piiridest väljuda.“* Viidates veel Riigikohtu otsustele asjades nr 3-1-1-5-08, nr 3-1-1-65-05 ja nr 3-1-1-65-06 leidis ringkonnakohus, et apellandi taotluse alusel ei ole võimalik mõista süüdistatavale raskemat karistust.

Ringkonnakohus leidis, et apellatsioonkaebuse seisukohad ei andnud alust maakohtu otsuse tühistamiseks ja jättis kaebuse rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata.

3. Viitamine Riigikohtu lahenditele

Ringkonnakohtud kasutavad Riigikohtu kriminaalkolleegiumi lahenditele viitamist väga palju – praktiliselt igas otsuses on viidatud mõnele Riigikohtu seisukohale.

Palju viidatakse ringkonnakohtu volitusi puudutavatele küsimustele – väga palju käsitletakse apellatsioonikohtu õigusi tõendite hindamisel, samuti üldiselt tõendite hindamisest (nt RKKKo asjades 3-1-1-17-03, 3-1-1-16-04, 3-1-1-94-04, 3-1-1-77-05) ja kohtuotsuse põhjendatus (nt RKKKo asjas 3-1-1-85-00).

Üldreeglina võib öelda, et ringkonnakohtud viitavad Riigikohtu praktikale korrektselt, tuues ära viidatava(te) lahendi(te) numbr(i)d. Esineb ka otsuseid, kus ringkonnakohus on kasutanud Riigikohtu seisukohta, kuid ei ole konkreetsetele numbritele viidanud.

Näiteks on Tartu ringkonnakohus 17. detsembri 2010. aasta otsuses asjas nr 1-09-15431 viidanud Riigikohtu seisukohale järgmiselt:

"Riigikohtu kriminaalkolleegium on senises praktikas korduvalt selgitanud, et isiku käitumise subjektiivsele küljele antav hinnang tuleb lahendada tahtluse intellektuaalse ja voluntatiivse külje eristamise kaudu. Subjektiivse külje tuvastamisel on abipakkuvateks kriteeriumiteks ka isiku teoelne- ja järgne käitumine, samuti tema teo objektiivne avaldumine. Iseäranis tuleb arvestada seda, et kaudse tahtluse ja kergemeelsuse korral on subjektiivse külje intellektuaalne moment kokkulangev, st vältimatult tuleb eluohtliku tervisekahjustuse tekitamisel analüüsida, kas kehavigastuse tekitamisel möönis teo toimepanija kannatanu surma saabumist enda tegevuse tulemina või lootis, et see ei saabu."

Taolist viitamist kasutab eelkõige Tartu ringkonnakohus, Tallinna ringkonnakohus toob väga konkreetselt välja lahendite numbrid, tihti ka punktid Riigikohtu lahenditest.

Kokkuvõte

Võrreldes teistes menetlustes septembrist kuni detsembrini 2010 tehtud ringkonnakohtu otsuseid oli kriminaalasjades kõige vähem. Tsiviilasjades tehti üle kahe korra enam otsuseid käsitletud perioodil ja ka haldusajades tehti rohkem otsuseid kui kriminaalasjades – vastavalt 420 otsust tsiviilasjades, 231 otsust haldusajades ja 159 otsust kriminaalasjades.

Kaevatavad otsused olid tehtud kas üldmenetluse asjades või lühimenetluse asjades. Kui Tallinna ringkonnakohtus oli pea võrdselt tehtud otsuseid nii lühimenetluse- kui üldmenetluse asjades (46% lühimenetluses ja 54% üldmenetluses), siis Tartu ringkonnakohtus oli enam tehtud otsuseid üldmenetluse asjades (71% asjadest üldmenetluses ja 29% lühimenetluses).

Ringkonnakohtud tühistasid üsnagi suurel hulgal maakohtu otsuseid kas täielikult või osaliselt – koguni 40% juhtudest.